

Ясмина Мусабегович

Жени. Гласове.

Всяка прилика е съдбовна.

Низама, не се бой, нека сънят полека те изпълни. Вече можеш да спиш дори покачена на кипариса. Не те пазят ръцете, обгърнали ствола, нито снайперът, който си закачила на съседния клон, а енергията, с която те храни дървото. Долепи се полека. Отпусни хватката. Почувствай как сокът изпълва твоите клони, листа, цветовете, вълшебните ти ръце. Ръцете се наливат с тайните струи на този друг, защитен от кората, посаден в земята и от нея покълнал живот. Попиват силата и тайните, също както земната материя ражда живот. Така и твоите ръце поемат мъртвото и го съживяват в картини. Отвори порите си и се разтвори в този тук, по-различен от твоя свят. Още! Отпусни се и забрави. Ето те. Проникна и се разтопи в това, както му викаш, вълшебно преливане на живота от мъртво (а дали е така?) във витално състояние, протегнало се към небето. Един свят се надига от земята и създава друг. Слез, слей се със звънтежа на корените. Не се бой. Преминавай от мембраната на една клетка в мембраната на друга: също както когато се спускаше с децата по отломките на срутено, полегнало минаре. От едно стъпало на друго. От клетка в клетка. Освобождаваш се и олекваш. Бавно! Докато не се освободиш от тялото си. Слез и вкуси от сладкия свят, който мъдро се самоизхранва, без движения и крачки. Без да унищожава другия. Претака енергията на един свят в друг. Подобна мъдрост притежават само растенията.

Сега вече си в корена. Не се мъчи да анализираш, отпусни се, превърни се в корен, както бихме се изразили ние, смъртните от тази и от онази страна – мъртва земя живо биле ражда. Попий тайната и я запомни, но не я анализирай. Ще се изгубиш. Ще я понесеш в ръцете си като забравен спомен и ще я пресъздадеш като корен, от нищото, от несъществуващото жив свят ще изваеш. Знаеш, че това е длан, положена върху надгробен камък. Тази тайна. Носи я със себе си и я пази. С никого не споделяй, мълчи. Вместо теб ще говори светът, който си създаде на платно и хартия. Този свят ще се усмихне благородно на ръката ти и ще я разпознае като тайната на своето сътворение.

Още една мембрана и вече си сред нас. Седни в скута ми да те погала, да ти помогна да се отърсиш от материята. Върти се, сякаш се чешиш или се плискаш във водата. В бистрата ни и бързотечна река, в топлата ми, но остра от чохата и брадата милувка.

Ето те. Аферим. Дойде при нас.

Виждаш ме и ме разпознаваш. Какъвто ме искаш, какъвто си ме запомнила. Който ме помни млад, млад ще ме види. Ако си спомняш за мен от снимките, те ще ме върнат при теб и ще ме познаеш. Сърцето ти няма да се пръсне от радост, не. Виж ни, всички сме тук. Баба ти се усмихва само с очи, знаеш я каква е, никога не се открива. Само аз, защото я обичам, а не защото прекарах живота си с нея, знам какво мисли. Сега ще се усмихне и ще изчезне в мен. От любов. Не нейната, моята.

Насити ни се и да вървим. Ще потънеш в нас, а ние в теб. Ще се слеем, а сетне отново ще се разделим. Не се бой. Вече нямаш тяло, макар да ти се струва, че имаш. Като ранените, дете мислят, че имат крак, а всъщност нямат.

Знам накъде те тегли любопитството. Но ти не познаваш прабаба си Зейна. Художничка си, имаш остро око и точна ръка, събери всички общи черти от познатия ти род, от онези, за които сме казвали, че са на Зейна издънки. Първите ми деца до едно са с овални, високи и умни чела. Майка ти и ти също. При теб формите са по-меки,

защото нямаш буйната ни коса. Хайде сега, добави косата – гъста и вълниста, никне от челото като гора в полето, готова да нахлуе в равнината. Надвесила се е. Това е моята майка. Върви при нея със синовната ми обич, но със собствените си стъпки; само така ще стигнеш там. Под ръцете си ще усетиш хармонията, скрита в копринената бяла кожа. Да, да. Ще я повикаме млада, защото такава искаш да я видиш. Каквато влезе в семейството въпреки съпротивата му. Но себап за болестта и смъртта на свежърва си стана. Устните ѝ, всички говореха за устните ѝ. Внимавай, не са статични и не можеш да ги предадеш в един образ. Това са плътни устни, които, стиснат ли се ядно, се превръщат в тънка черта, целуват ли децата, са влажни и топли, а отпуснат ли се, стават кръгли и набъбват, усмихнат ли се (в съчетание с високо вдигната глава, увенчана с косата като с черна плетена корона, заместваща туката) сладко се разтягат и показват малко от небцето, а затананика ли (защото никога не пее), устните ѝ са всичко това. В една картина трябва да съчетаеш много нейни образи, да я уловиш. Ето, това е красивата Алибейовица. Сега я виждаш. Колко люти ядове донесе у дома.

Дядо, не говори, искам да чуя гласа на мама, как години наред нощ след нощ нареждаше:

Когато Омер паша Латас тръгнал срещу Босна, бейовете организирали отбрана. Праядо ми, Адем бей, бил избран за комендант на Мостар. Бил млад и енергичен. Наскоро се оженил за прочутата едничка щерка на Пашч. Висока и тънка, като кипариса в двора, онзи, нашия. Адем бей бил заловен и го съдили в Истанбул. Не го убили. Заточили го на Черно море и оттогава следите му се губят. Не се обадил, не се появил. Младата му булка останала сама с дете в корема. Родил се Али бей, както е прието да се кръщава първородното при нас. Младата кадъна се върнала със сина си в своето семейство, при братята си. Никога не се омъжила. Посветила се на едничкото си чедо. Братята се грижели за нея и детето, а приходите от имението кътали за момчето. Когато навършил пълнолетие, се преместили в бащиния му дом много по-богати. Али бей, единственият наследник на нещастния комендант и силната му и вярна съпруга, станал момък за чудо и приказ. Достойна за него била сал султанската щерка. Майка му никога не го посрещала седнала, винаги на крака му ставала. На края на улицата живеел Мурат бей с девет дъщери. Девет самодиви. В това семейство всички били писани красавици. А деветата кобилка, както казваше Пашичка, грабнала сърцето и окото на Али бей. Майка му го закланала, съветвала, умолявала – нищо не помагало. "Какво като е девета, – чувам гласа си от детството да задава все един и същи въпрос, – щом и те са били от сой?" Да, но както би рекла: "Нима едничката ми рожба, с толкоз сълзи и мъки отгледана, да вземе тъкмо деветата кобилка? Издънката на един Пашич и Хуремович за деветата ли е?" Битката между син и майка не спирала, докато една нощ Али бей не откраднал избраницата си и не я довел къщи. Направо в одаята на майка си. Тя се изправила пред него, сънена, но щом видяла кого ѝ води, се строполила на земята и до края на живота си останала на легло с разбито сърце и отсъстваща. Али бей сам се грижел за нея: перял, къпел я, хранил я, целувал я и молил за благословия. Без думи, без жестове. Хората разправяли, че каквато била строга, сама си избрала това наказание. Но така и не го благословила. Но пък и не го проклела. А булката на Али бей не влизала при нея.

Освен с двете си жени с нищо друго не се занимавал, като мен. Хубав, висок. А жена му – пъргава, красива, от сой.

Говориш за нея, а мислиш за Хана, за моята баба.

Ръката ти и очите ти знаят всичко. Остави Али бей. И майка му, Пашичка, е особена, макар от чуждо ребро, се бе превърнала в стълб и мерило за рода ни. На нея – тъй млада и сръчна, преди да се залежи – не ѝ трябвал бастун, но носила един златен, със скъпоценни камъни, да ѝ придава тежест. Потропа ли с него или насочи ли го към

някого, замахне ли дори, слугите, домашните, важните люде, всички заставали мирно като по команда. И братята ѝ я слушали. Един бастун и поглед, зареян в простора, напред и надалеко, без скрити сълзи. Пашичка била паша сред бейовете. Общувала само с мъжете от рода, с тях седяла, с тях разговаряла, с тях управлявала, научила се дори да пуши. С очи, винаги вперени в съдбовната линия: "Важно е да се защитим, да оцелеем, времената са тежки." Но си останала истинска жена.

Да, правилно, хубаво я виждаш: сякаш от бастуна израстваше и се надвесваше над всичко.

Адем, пуст да опустее дано, си останал в заточение и никога не пратил вест за себе си. От Черно море, дето е погребан, ли искаш да го изровиш? Разбери, ние не сме в земята, а в огромния лъч светлина, който се върти и променя, играе и трепти дори по неоткритите от вас вълни.

Искаш го, защото е несретник. Ех, защото и ти си заточена в онзи техен свят. Та да видиш същото ли е. Призови го сама, аз отказвам. Отивам си.

Не можеш да призовеш оногова, когото и на снимка не си виждал. Дори едничката му рожба не бе го виждала, не го познаваше. Само Пашичка може да го призове. А ти не я обичаш, знам аз, всичко знам... Защото се самоизгаря, както ти казваш.

Бог ти е дал око и можеш дори неизвестното да призовеш. Заповядай тогава. Друг не би се справил.

И аз не мога, дядо. Адем бей не ме иска, дори заточена като него. Не иска никого от нашите. Сякаш не сме свои.

Щом е отхвърлил сина си, какво му пречи да го стори и с останалите.

Сигурно заради други синове. Никого няма да съдя.

Толкова бих се зарадвала на родителите си.

Но първо се втурнах към неизвестното, към своето неизвестно.

С когото си живяла и преди всичко от когото си създадена, него ще видиш и с него ще бъдеш, преминеш ли отвъд.

Интересува ли те още нещо за Алибейовица?

Не, приключих с портрета ѝ.

Щом вече си видяла онова, за което жадуваха ръцете и очите ти, върни се.

От една клетка на корена в друга, от мъртвото към живото трябва да се върви полека!

От мембрана в мембрана. Пълзи! Тихо, още по-тихо. Така ще се потопиш в силната светлина.

Пази се. Сега мини през игличките на кипариса.

Ето те!

По устните ти се стича слюнка и полепва по кората. Дали това е моят вход, или е изходът? Дали Абдурахман ме пусна и отведе, или за това жадуват ръцете и очите ми? Най-вероятно не съм била никъде. Държа се здраво вече толкова време, от нощта до разгара на деня.

Върхът на кипариса не помръдва. Значи калемът ми не работи. Къде тогава съм била? И те ли са там, наблюдават ни, или също са ходили някъде?

Снощи не се чувах.

Адем бей бе първият от нашите, който се сражавал за това парче земя и изчезнал в небитието.

Сигурно, защото е прозрял съдбата ни. Затова не иска да ми се яви, да изгрее в своята светлина.

Боже, та аз съм по малко от всичко, което съм видяла. Разкривах се частичка по частичка. Никъде не съм ходила. Невидимото в този свят е невидимо и в онзи.

КЪДЕ СА ДЕЦАТА МИ СЕГА?

Калемът отново улавя този вопъл. Слизайте: и ти, и децата ти, и майка ти.

НЕ МОГА ДА ГИ НАМЕРЯ ВСИЧКИТЕ, НЯКОЙ ВСЕ СЕ ГУБИ. ПИТАМ КАЛЕМА, ЗНАЕ ЛИ НЯКОЙ КЪДЕ ОСТАВИХ ДЕЦАТА, КЪДЕ МАЙКА?

Питай, питай. И остави калема сам да отговори. Нахалница. Нейните живи, пък тя все пита ли разпитва къде са, а наоколо толкоз мъртви, но си мълчат.

ЗНАЕМ КЪДЕ СА ИЗБИТИТЕ: ИЛИ НА ЗЕМЯТА, ИЛИ В ЗЕМЯТА. ТЪРСЯТ СЕ ЖИВИТЕ.

Слънчевият ден се полюшва в блестящите обръчи на барабана. Зад очилата очите му се смеят. Сиви, сякаш леко зацапани. Гледа ме, а на мен ми се иска да отмия чернотата от моите очи-въгленчета. Пристъпва към мен, аз към него. Отлепва се от стената. Не ме приканва с показалец да се приближа.

Срещаме се, без да прекрачваме всеки своята граница. Оставаме от двете страни. Прехвърля ми барабана си през границата на войната. После бързо се обръщаме и поемаме всеки по своя път.